

Mozzanat

Somogyi Roberta

Eötvös Lóránt Tudomány Egyetem, Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Központ.

Képi ábrázolás, Vizuális művész, 3. évfolyam

Témavezető: Dr. Bordács Andrea, PhD, főiskolai docens, tanszékvezető

A Mozzanat a performanszban a kisebb pillanatra, első kis mozdulatokra, lépésekre utal. Egy természeti ébredésről szóló előadás.

Mindig is jobban szerettem a melegebb évszakokat, már ősszel várom, hogy újra kizöldüljön minden és jöjjenek a fecskék. Ez adta az lendületet, hogy ezt a témát táncban megfogalmazzam és ebből egy festmény szülessen. A performansz kezdetén összegubózva helyezkedem el, a zene indulásával elindulnak az első kisebb mozdulatok. A lábon lévő rojt kék színnel festi be a vásznat, a kezemen elhelyezett fonál már melegebb narancssárga színnel. Az előadásban egy harmadik kellék a kalap, amellyel már piros színnel festek a vászonra. Ezzel a zene hangulata is vidámabb lesz.

A ritmus által létrejövő mozdulatokat vetítem ki vászonra, amit aztán megfestek. A képeken az látható, hogy az emberi test a zenére, miként reagál. Festményeim tánc performansz keretén belül születnek meg. A ritmus által különböző képeket alkotok, sosem egyformák az alkotások.

A tánc az elmúlt két évben került az életemben. Ez a művészi forma szabadságérzettett adott, egyfajta felszabadulást és lendületet hozott az életembe. Először a latintáncal ismerkedtem meg, csacsacs, rumba alaplépésekkel. De ez a stílus, sok szabályhoz van kötve, minden

mozdulatot részletesen kikell bontani. Már a kéztartás sem mindegy, hogy hogy tartja az ember. A latintáncnál inkább a versenyszerűség sugárzott, ezért inkább áttértem a Kubai salsára, ami a versenytánchoz képest sokkal felszabadultabb ritmusú. A salsánál megtanultam, hogy nagyon lazának kell lenni, szinte elfolyik az ember. Ezt a lazaságot vittem tovább a tánc performanszaimban. Viszont az előadásaimban nem egy konkrét koreográfiát mutatok be, amelyet már előre begyakoroltam.

Sose tudok egy előadott performanszt újra bemutatni. Nincs lépésről lépésre kitalálva a mozdulatok, úgymond spontán módon jönnek létre. Megtervezem a performanszt, hogy miről is szól, mit akarok vele kifejezni. Ezután választok hozzá zenét, és több órán keresztül hallgatom, hangolódok rá. Azt veszem észre ilyenkor, hogy már ekkor a testemmel pár mozdulattal reagálok a zenére. Ezt nevezem felkészülési időnek, nem az a fontos számomra, hogy egy profi táncot bemutassak, hanem a zene által a testem, hogy reagál. Ezeket a belső mozdulatokat felszínre hozzam. Inkább a mozdulatművészetre emlékeztett ez a tánctechnika.

A tánc közben mindig komolyzenére mozgok, általában hegedű vagy zongora. Ez a zenetípus amire kitudok kapcsolni, kitudom zárni a külvilágot. Akkor csak én vagyok és a zene.

Viszont nem táncművész vagyok, és nem egy konkrét táncelőadást akarok a Mozzanat című performanszommal bemutatni. Már néhány éve foglalkoztat a mozgás a képzőművészetben, mikor elkezdtem táncolni, úgy gondoltam, hogy művészetemben is szeretnék a táncsal foglalkozni. Ezt a két szenvedélyt ötvöztem egymással.

A földre vásznat teríték és festék által meg örökítem ezeket a pillanatnyi táncokat. Először lábamat mártottam festékbe. Viszont minden tánc stílusnál megvan adva, hogy milyen ruhába táncol az ember. Meg lehet különböztetni már a ruhája alapján, ha latintáncot, balettet vagy kortársat táncol. Magamnak varrtam különböző ruhadarabokat vagy másként mondva kellékeket, amelyeket festékbe mártottam. Ezeket az anyagokat én terveztem, a legfontosabb az volt, hogy olyan anyagokat válasszak, amelyek nagyon jól felszívják a festéket és sokáig lehet vele festeni anélkül, hogy adagolnák hozzá folyamatosan festéket. Van köztük szoknya, kalap, bokára rögzíthető rojt. Amelyeknek alapanyaga nagyrészt fonálból készült, ezzel az anyaggal a tánc könnyűségét és légiességét tudom szimbolizálni.

A Mozzanat a performansz műfajába sorolható. A performanszművészet olyan művészeti forma, amelyben a művész a közönség előtt élőben hozza létre az alkotását. Ez a művészeti ág hatással van a táncos előadásokra is. Lehetőséget ad a táncosoknak arra, hogy kreatívabbak legyenek a koreográfiában és a mozgásban. A performansz magyarosítva előadást jelent, az

előadás maga az alkotás. Hiszen a performansom végén egy absztrakt kép születik, a pillanat megörökítése fetményen, de még is a legfontosabb, hogy hogy készülnek ezek az alkotások. Az 1960-as és 70-es években Amerikában vált népszerűvé ez a művészeti forma. Ez a művészet egy állandóan változó, egyszeri és megismételhetetlen alkotás, ahol a művész saját testét és környezetét használja fel művészeti eszközként. Első performansznak Yves Klein Ugrás az ürességbe című munkáját tartják, 1962-ben.

Yves Klein hozzám hasonló performanszban alkotta meg a Kék nők festményeit. A nők testét kékre festette és a falra rögzített vagy a földre fektetett papírokra nyomták testüket. Több fajta kék papírtfestményt készített, amelyeken női aktok lenyomatait, hiányait és pecsétszerű megjelenésüket rögzítette.

Jackson Pollocknál is az alkotás folyamata sokkal jelentősebb. Cseppfestményei úgy készültek, hogy vásznat a földre fektette és a dobozból ecset használata helyett késekkel, simítókkal vagy pálcákkal csöpögtette a festéket vásznaira.

Kazuo Shiraga japán festőművész a mennyezetről lelógó kötélbe kapaszkodva, hintázva, mezítláb festéket vitt fel a padlóra terített vászonra. 1954-ben találta fel ezt a módszert. Először csak piros festéknyomokkal töltötte meg a képeket, ujjjaival és tenyerével szétterítette. Majd a módszert tovább fejlesztette és mezítláb dolgozta ki akciófestményét.

Náluk a készítési folyamat látványa sokkal jelentősebb, és készül egy festmény, amely ezeknek a performanszoknak a termékei. Atsuko Tanaka egyik leghíresebb munkája az Elektromos ruha, amelyet 1956-ban készített. A ruha szintetikus zománccfestékekkel színezett izzókból állt. Ő is művészeti célból alkotta meg ez a ruhadarabot. Ahogy én is a kalapot a szoknyát, mivel nem egy divatbemutatóra tervezett darabokat varrtam. Hanem meg van a funkciójuk, hogy én ezekkel a ruhákkal festek a kezem helyett.

Ushio Shinohara japán kortárs festő, szobrász és performanszművész New Yorkban él. A Boxing Painting sorozatáról ismert. A bokszfestményényeit, egy nagy papírdarabon bokszkesztyűkkel ütögeti, amelyeket többször egymás után tintába mártogat, élénk színekkel dolgozva.

Hasonló módon dolgozza fel a bokszt sportágat Gáspár Szilárd. Ugyan úgy bokszkesztyűt ragad, viszont az agyagot üti mintha az ellenfele lenne. A küzdelem végére különböző formájú szobrok jönnek létre.

Heather Hansen 2012-ben kezdett kísérletezni a mozgás művészetével. A tengerparton figyelt fel a tánc után a homokban maradt mintákra, vonalakra és formákra. A mozdulatait szén anyaggal rögzíti. Egyik módszere, hogy egyszerre két kézzel rajzoljon.

2011-ben a MOMA-ban Anne Teresa De Keersmaeker koreográfus táncot mutatott be az On Line: Drawing Through the Twentieth Century című csoportos kiállítással egybekötve. A Violin Phase az 1981-ben készült koreográfia, a Fase négy tételének egyike, Steve Reich zenéjére táncol. A koreográfiát homokban táncoltatta, mozdulataival nagy körkörös motívumot hozott létre a padlón.

Magyarországon is Góbi Rita koreográfus, akinek performatív jellegű táncelőadásai vannak. Góbi Rita tánckoreográfus 2024-ben Róth Miksa Emlékházban előadott Boldogsággubanc nagyon inspiráló volt számomra. A táncelőadásnak egyetlen kelléke volt egy vörösszőnyegen elhelyezett pad, amin egy férfi és egy nő performance jellegű táncdarabot mutatott be, hátuk mögötti falra vetítve egy fát, amelyen az évszakok változásával az eltelt éveket jelképezte. Ezt a darabot Góbi Rita a nagyszülei emlékére készítette. A gyerekkorát idézte fel, amelyben a nagyszülei a diófa alatt mindig a naplementét a padon ülve figyelték. A pad két táncos mozgásában a növények formáit és viszonyait ismerhetjük meg.

Gergye Krisztián koreográfus és kortárs táncos az Aukció című performanszában hasonlóságot mutat az én előadásommal. Mivel ő is testét tánc közben ecsetként használja festék segítségével.

Magyarországon Fajgerné Dudás Andrea képzőművészt emelem ki. Ő nem a tánc mozdulatokat vetíti ki vászonra, hanem a láthatatlan munkát teszi láthatóvá vásznon. Az ultramarinkák színt használja, régen ez a festék volt a legdrágább, mivel a lapis lazulitból termelték elő. Ezzel jelezve, hogy a láthatatlan munka is értékes. No FOMO című kiállításának megnyitóján felmosóval kékre festette a vásznat, amelyeket ki is állított.